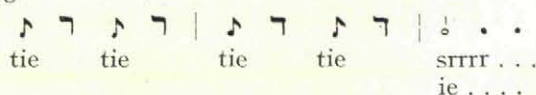

Rustig.

De triller aan het slot is al heel moeilijk te beschrijven, ik hoor er gelijktijdig met de trillende *r* een *ie* in, dus een trillet met *ie*-timbre; wat de toonhoogte betreft is het een neerwaarts glissando, en begint een terts lager dan het laatste *tie*. Bovendien krijg ik bij het hooren een gezichtsgewaarwording: het is alsof die trillertoontjes zijdelings langs den heele snavelrand naar beneden vloeien, of als een vuurpijl, die, na het bereiken van zijn

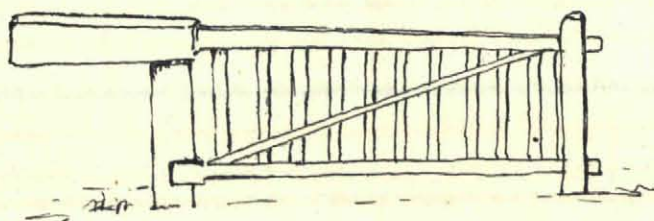

Fig. 1. Een wring.

toppunt, zijn kleurige vonkenmantel ontplooit. Dit laatste beeld is natuurlijk veel te stout, ge moet het licht en de kleur er een beetje bij wegdenken. Verder vind ik, dat die laatste triller wel iets heeft van de mooie slottonen van het beukenfluitertje, maar dan natuurlijk getransponeerd in het „gorzige”, in het „diksnavelige”.

Evenals de meeste vogels met dikke snavels ziet de grauwe gors er niet zeer intelligent uit. Hij hoeft echter in slimheid bij geen insecteneter achter te staan, in elk geval was hij slimmer dan wij en wist zijn nest in den „onderwal” zoo goed te verbergen, dat we het maar zelden te zien kregen. De grijsbruine eitjes zijn vaak met stippen en lijntjes geteekend, evenals bij de andere gorzen en daaraan danken deze vogels hun volksnaam van „schrijvertjes”.

Ik wou dat, er eens een philoloog-vogelkenner kwam, die ons de vogelnamen, voor zoover mogelijk, verklaarde. Misschien vertelt die ons dan ook de afleiding van de namen *spork* en *gors*, en het verband, dat er tusschen *Emberiza* en het Duitsche *Ammer* bestaat. 't Is een heel gevaarlijk en weinig betreden terrein, die etymologie der Germaansche vogelnamen. Als Prof. Swaen daar eens lust en tijd voor kon vinden!

Bilthoven.

B. E. BOUWMAN.

DE GESCHIEDENIS VAN EEN PADDENSTOEL.

HET begin van deze geschiedenis — welke te interessant is, om in de vergetelheid weg te laten zinken, reden waarom we bij dezen de gastvrijheid van D. L. N. inroepen, om dit misschien eenige feit in de floralectuur van ons land vast te leggen — het begin dan speelt in het Rijksopvoedingsgesticht te Amersfoort, waar gelukkig begrepen werd, dat bij de opvoeding het krachtige element, dat natuurliefde heet, bij de verzachting en veredeling van het gemoed der verpleegden niet mocht ontbreken.

Doch — laat ik op dat terrein niet verdwalen! — Misschien geeft de Redactie me nog wel eens gelegenheid, daarop terug te komen.

Het was dan — om voor den derden keer het begin der geschiedenis aan te roeren —

op den morgen van 16 September 1916 dat in het speelkwartier een der jongens van mijn „groep” (d.w.z. „klas”) een aardappelvormig knolletje opraapte, waarvan hij beweerde, dat het „lekker rook als eau de cologne”. ’t Was een grappenmaker, dat jong en dus ging ik er dadelijk niet op in, maar toen hij persisteerde en ik het voorwerp nader bekeek, was ik dadelijk vol attentie voor zijn vondst. Uit het heerlijk geurende geelachtige knolletje staken twee knobbeltjes van andere kleur omhoog, waaraan ik reeds kon zien, dat het paddenstoelen zouden worden.

Pas was ik na schooltijd vrij of ik snuffelde op de vindplek alles eens goed na en zoowaar, daar had ik weer zoo’n knol en daarop één jonge paddenstoel.

Meegenomen!

Eventjes determineeren. Zoo’n opvallend ding, opvallend zoowel door vorm en kleur als door den geur, moet al heel gauw „bestimmt” kunnen worden.

Alevel, hoe viel ’t tegen! Zelfs „Constantin et Dufour” gaf geen uitkomst.

Wie in dergelijke gevallen altijd uitkomst gaf (en nog geeft) dat is natuurlijk voor wat in Nederland aan paddenstoelen doet, geen geheim, dat is de ziel van het mycologisch herbarium in Leiden, mejuffrouw Cath. Cool, door heel Nederland bekend om haar en ’s heeren van der Leks prachtig boekje.

De zwam werd dus zorgvuldig ingepakt en naar Leiden gezonden.

En ziehier het resultaat (datum 19-9-16).

... „Uw zwam kreeg ik gistermorgen, maar daar kan ik ook heusch niets van terecht brengen. De patiënt is werkelijk te jeugdig om daar een diagnose van te maken. Misschien als U mij Vrijdag spreekt en vertelt waar het opzat, dat ik eenig licht zie, maar ik vrees!” ...

w.g. CATH. COOL.

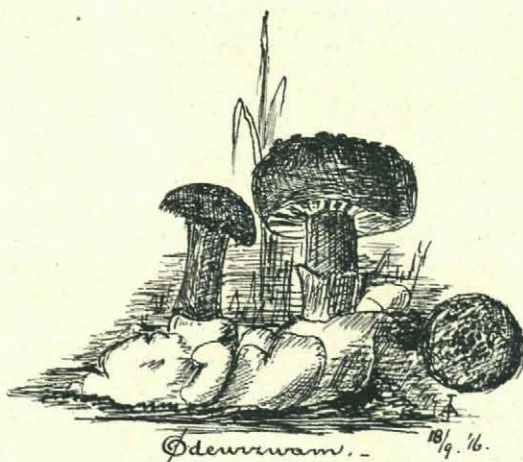
Dat viel dus niet mee.

Enfin, de Vrijdag kwam en met hem Mejuffrouw Cool in verband met een tentoonstelling van zwammen in Amersfoort, gehouden door de mycologische vereeniging van 23—26 September. Natuurlijk was de nieuwe zwam daar vertegenwoordigd. Tweemaal zelfs, want ze was nu ook gevonden door Mej. J. A. R. van Stolk, bij Huis ter Heide. En op die tentoonstelling waren de kopstukken van onze fungi-studie bijeen en flora’s in alle talen.

Nog zie ik voor me, hoe ze de hoofden bijeenstaken, onderstellingen maakten, door microscopen loerden, alle proposities weer onderst boven redeneerden en tenslotte betuigden, dat ze er niets van begrepen. Nergens stond een zwam beschreven, die er maar iets op leek en zelfs over het geslacht ontstonden heerlijke disputen, heerlijk voor een leek, die zich nu op dezelfde hoogte voelt van die corypheeën, die ’t ook niet weten. In de omlooptaal werd van de „odeurzwam” gesproken.

Juffrouw Cool was er vol van, misschien kon ze er snachts wel niet van slapen. Den 28 October schreef ze me:

„Even kom ik u vertellen; dat de beroemde beruchte” (voelt u de penitentie, lezer?) „odeurzwam helaas zoo vreeselijk slecht hier is aangekomen! Ik ben er erg terneergeslagen over, want ik had een goede afbeelding zoo gewenscht gevonden. Was dit het laatste, wat er was? Ik hoop zoo van niet en dat U me Woensdag naar ’t plekje wilt brengen waar ze staat,

of ligt dat niet in onze route?!! (Dan schrijft ze nog over iets anders en eindigt:) „De bewuste odeurzwam kan ik maar niet thuisbrengen; het is allerzotst.”

Woensdag 4 Oct. kwam juffr. Cool bij ons een paddenstoelenexcursie leiden en door de vriendelijkheid van den Directeur v/h Rijksopvoedingsgesticht was ze in de gelegenheid de zwam ter plaatse te zien en er bovendien een exemplaar van mee te nemen. En 7 October schreef ze:

„Juist wilde ik U eens gaan vertellen hoe goed de odeurzwam, die ik meenam van de excursie, was overgebracht en geteekend voor de Flora Batava, toen uw schrijven en eenige uren later Uwe zending kwam. Ik vind het haast naar, om het te zeggen, maar ondanks Uwe goede zorgen en de spelden waren alle ex. weer onthoofd. Wat ben ik toch blij dat ik ze bij U heb mogen komen halen en dat die ex. zoo goed gebleven zijn . . . Ik geloof toch dat onze odeurzwam een *Tricholoma* is. Collega Van Luyk gelooft dat het geen *sclerotium* maar een *knolvormige voet* van de zwam is. Wat is uw opinie hierover? U heeft volkomen gelijk, dat niet het *sclerotium* maar de paddenstoel geurt. Als het werkelijk een knol is, zou het *Tricholoma* of *Armillaria bulbigerum* wel eens kunnen zijn. We moeten ook maar wat laten staan voor een mogelijk volgend jaar, vindt u niet?”

En 20 Maart '17 (hoe hield ze 't zo lang uit, zou je willen vragen) schreef ze:

„Ik kon het met de odeurzwam niet langer houden en stuurde haar naar een specialiteit in een neutraal land” (oorlogsklank!) „nl. naar Prof. Fischer te Bern, maar zij is daar even onverrichterzake vandaan teruggekeerd en nu waag ik het er op, ze aan Ricken te sturen. Prof. F. geloofde, dat het onderinde geen *sclerotium*, maar een knol is waar hij wel gelijk aan zal hebben. Ik ben nieuwsgierig of ze weer te voorschijn zal komen of niet” . . .

In datzelfde schrijven zegt ze, dat ze het niet met me eens is, dat de geur lijkt op oranje-bloesemodeur, wat er m.i. het naast bijkwam, maar op die van *Hyrax capense*. „Echter” schrijft ze: „*Odoribus non disputandum est*.”

Zoo is het, maar ik denk altijd aan *Lathyrus odoratus* of lupinengeur als ik onze duistere zwam vind.

In 1917 kwam de zwam weer op en 25-8-17 schrijft juffr. Cool.

„Wat heerlijk, dat de odeurzwam weer opkomt. Nu kan zij versch naar Parijs en naar Ricken.”

En ze ging weer naar Parijs en naar Ricken en in „de mededeelingen IX” van de Nederlandsche mycologische vereeniging schrijft juffr. Cool: „M. le docteur PATOUILLARD membre de la Société mycologique de France, à qui j'ai eu l'avantage d'envoyer ce champignon, a rangé le tubercule parmi les sclérotés, comme je l'avais fait moi-même d'abord. M. le pasteur Ricken, à qui j'avais fait parvenir également un exemplaire, fut d'un autre avis et fit observer que le tubercule avait la base du pied renflée”.

Waarom dit in 't Fransch ging? — Omdat in deze „mededeelingen” de officieele voorstelling van dit nieuwe natuurproduct plaats had.

Het lijkt me wel aardig voor de lezers van D. L. N. ook die voorstelling in extenso te vermelden.

Immers, we hebben hier te doen met iets, dat misschien nooit meer in ons leven voorkomt: de ontdekking van een plant, niet alleen nieuw voor de Nederlandsche flora, want dat gebeurt vaak genoeg en vooral op het paddenstoelen-terrein is het tegenwoordig nog aan de orde van den dag, maar nieuw voor wie weet welk groot stuk van Europa, ja misschien wel voor het geheele werelddeel of . . . nog grooter oppervlakte van onze moederaarde.

Want het is niet aan te nemen, dat door groote mycologen als Ricken, Fries, Oudemans e.m.a. zoo'n opvallend ding zou over het hoofd gezien zijn.

Was de zwam er toen niet? Blijft ze misschien jarenreeksen weg, om dan plotseling weer

te verschijnen? Want ik liet nog onvermeld, dat na mijn en mej. van Stolks vondsten, de Heer Bouman de zwam in Bilthoven vond, Brakman in Zeist, mejuffr. Van der Meulen in Wapenvelde en ikzelf een tweede vindplaats ontdekte in den tuin van het Berghotel alhier.

In jaargang XXI van D. L. N. blz. 379 werd de zwam afgebeeld en beschreven. Later nog eens in D. L. N. XXII.

Juffr. Cool berichtte me reeds van te voren:

„Als ge D. L. N. inziet en mijn artikel, zult ge onder de odeurzwam zien staan het groote nieuws dat de lieveling''(!) „werkelijk een onbeschrevene is.”

De Heer Thijssse heeft dat onder de foto gezet, niet *ik*, waar het nog een publiek geheim was. Ik haast me dus je te schrijven, dat de bezending zóó goed in Parijs is aangekomen, dat ze haar hebben kunnen onderzoeken. Mr. Patouillard, die het deed is *met* ons van oordeel, dat het een onbeschreven Lepiota is. Daar er nog geen Lep. odorata bestaat hoop ik haar zeker ook wel met jou toestemming Lep. odorata te noemen”.

„Daar is dus je naam mee gemoeid Joman. Jij vond haar het eerste” had ze me van te voren geschreven. Ik wenschte echter geen Lepiota Jomani of iets dergelijks en vond dus Lep. odorata best.

En zoo is het gebleven.

In de reeds meermaal genoemde „Mededeelingen IX” werd aan de wetenschappelijke wereld officieel de nieuwe zwam gepresenteerd. Heel wat lezers van D. L. N. zullen niet weten, hoe dat gaat en daarom meen ik het wel aardig om dat hier te laten volgen, geciteerd uit „Mededeelingen van de Nederlandsche mycologische vereeniging” IX blz. 47.

LEPIOTA ODORATA N. SP.

Pileo tenui, fragili, primum campanulato, dein expanso sicco, squamis arrectis floccosis, griseo-lilacino, 1.5—4 c.M. lato; carne tenui, concolore; stipite haud annulato, in dimidia parte superiore glabro basin incrassata versus squamulis in annulos incompletos 2—4 dispositis ornato 1—3.5 c.M. longo 5—10 m.M. in basi 5—15 m.M. crasso, concolore cum pileo; bulbo sclerotium simulante, subgloboso, mole varia a piso usque ad nucem avelanum, flavido, carne concolore, submolli, 1—2.5 c.M. crasso; lamellis ventricosis, distantibus, arcu stipite affixis, pileo concolore; sporis ellipsoideo-sphaeroideis, roseo-hyalinis, 5—9×4—6 μ .

Hab. ad humi in hortis et silvis sub arboribus frondosis et coniferis gregatim; odor fortis et jucundus.

Hoed dun, broos, eerst bolvormig dan uitgespreid, droog met opstaande sparrige schubben, grijsachtig-lila, 1.5—4 c.M. breed; vleesch dun, kleur als van hoed; steel bovenaan glad en zonder ring, van het middengedeelte tot aan den knol schubbig geringd 1—3.5 c.M. lang, 5—10 m.M., basis 5—15 m.M. dik, kleur als van hoed; knol sclerotiumachtig, rondachtig, afwisselend in grootte van een erwt tot een hazelnoot, 1—2.5 c.M., geel, het vleesch van dezelfde kleur, zacht, lamellen breed buikig, wijd uitéén met een bochtig tandje op den steel aflopend, kleur als van hoed; sporen ovaal-rond, roseachtig doorschijnend, 5—9×4—6 μ .

Voorkomen in tuinen en parken onder loofboomen en coniferen in groepjes bijéén. Geur sterk en aangenaam.

Amersfoort.

A. JOMAN.